

ДИНАМИКА НА ПРОИЗВОДСТВОТО НА ВИРЦИНИСКИТЕ ТУТУНИ ВО СВЕТОТ И ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

С.Стојаноска¹, К.Филипоски¹, Л.Стојаноски²

¹Институт за тутун-Прилеп

²Економски факултет-Прилеп

ВОВЕД

Во последниве години во развојот на светското производство на тутун настанаа значајни измени во типската структура во зависност од промените во употребната вредност на одделни тутунски преработки, односно во зависност од измените во вкусот на пушачите, па можеме да кажеме дека ориенталските и темните тутуни го отстапија својот примат на групата тутуни сушени на топол воздух, во кои спаѓаат вирциниските тутуни.

Скоро 2/3 од производството на тутун во светот отпаѓа на оваа група тутуни, па можеме да кажеме дека зголемувањето на производството на вирциниските тутуни во светот доаѓа оттаму што тие учествуваат во

харманите на масовото производство на цигарите вирцинија бленд и американски бленд.

Во Р.Македонија воведувањето на вирциниските типови тутун стана реалност во 70 тите години, кога во реоните на Тетово, Охрид, Ресен и Прилеп започна производство на овој тип тутун. Од ден на ден ова производство станува сè поактуелно.

Од овие причини, во идните наши проучувања ќе настојваме недостатокот на оваа тутунска суровина да го надоместиме по пат на зголемување на површините каде се одгледува вирциниски тутун, се разбира таму каде што природните услови го дозволуваат тоа.

ЦЕЛ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Целта на нашето истражување е да се претстави динамиката на производството на тутун на светско ниво, и тоа за подолг временски период, потоа да се даде прет-

става за структурата на светското производство на тутун по типови со посебен акцент врз динамиката на производството на вирциниските тутуни во нашата земја.

МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД НА РАБОТА

Имајќи ја во предвид проблематиката што ја обработува овој труд, ќе презентираме податоци за светското производство на тутун, неговата структура и динамиката на вирциниските тутуни во светот и Р. Македонија и тоа за подолг временски период.

Во прилог на истражувањата беа

користени повеќе методи, меѓутоа посебно место најде аналитичкиот метод, со чија помош ќе презентираме податоци објавени било во странска или домашна литература. Исто така, за дадената проблематика користени се секундарни интерни и секундарни екстерни извори на податоци.

ПРОИЗВОДСТВО НА ТУТУН ВО СВЕТОТ

Производството на тутун во светот е застапено во повеќе од 120 земји, било развиени или земји во развој. Од производство на тутун живеат повеќе милиони земјоделски семејства, како и стотици илјади луѓе вработени во индустријата за тутун. Во суштина тоа вработува околу 33 милиони луѓе и истовремено претставува голем извор на надворешно-трговска размена, особено за земјите во развој (Tobacco Journal International 5/97).

Ваквата распространетост дава го-

лем обем на производство на тутун, којшто не може точно да се процени.

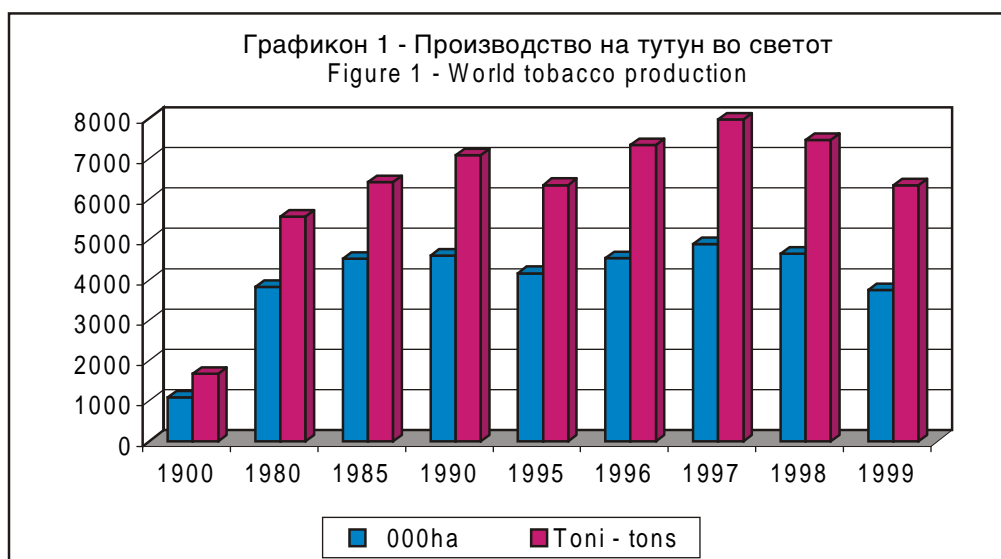
Потенцијалните обработливи површини за производство на тутун не се познати и одредени, но може да се претпостави дека истите можат да обезбедат максимално зголемување на приносот на тутун како во светот така и во нашата земја.

Горните објаснувања ги илустрираме со податоци во кои се презентираат површините на тутун во светот и постигнатото производство (Табела 1 и Графикон 1).

Табела 1 - Производство на тутун во светот
Table 1 - World tobacco production

Реколта Crop	Хектари Hectares 000ha	Индекс Index	Тони -Tons 000	Индекс Index
1900	1090	100	1670	100
1980	3.823	351	5.575	334
1985	4.520	415	6.433	385
1990	4.612	423	7.097	425
1995	4.170	383	6.355	381
1996	4.544	417	7.349	440
1997	4.894	449	7.975	477
1998	4.658	427	7.473	447
1999	3.755	344	6.341	380

Графикон 1 - Производство на тутун во светот
Figure 1 - World tobacco production

Светското производство на тутун не се движи рамномерно по некоја нагорна линија туку напротив, кај него се забележуваат осцилации, т.е извесни зголемувања и намалувања. Ваквите состојби се должат пред сè на добро познатите општествено економски промени и транзициони процеси во некои (порано социјалистички) земји во светот.

Просечното производство на тутун во светот во периодот 1900-1999 година изнесува околу 6.252 милиони тони. Најголемо про-

изводство е забележано во 1997 и 1998 година - 7.975000 и 7.437000 тони тутун. Во осумдесеттите години светското производство се движи во границите од 5.5 до 6.0 милиони тони, а најмало производство е постигнато во 1900 година, која во случајов е земена како база.

Горенаведените показатели очигледно покажуваат дека ова производство енорно се зголемува и се надеваме дека во 21 век ќе влеземе со растечка развојна тенденција.

СТРУКТУРА НА СВЕТСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

Во последниве години светската структура на тутун драстично се измени. Ваквите измени доаѓаат како резултат на промените во употребната вредност на одделни тутунски преработки, па ориенталските и темните тутуни го отстапија својот примат на тутуните сушени на топол воздух т.е. вирџинските тутуни.

Во суштина, структурата на светското производство ја сочинуваат повеќе типови и сорти тутун, но значајно место им припадна на четирите комерцијално-производни типови:

1. Вирџинија (Flue cured)
2. Берлеј (Burley)
3. Ориенталски-полуориенталски (Oriental)

4. Темни тутуни (Dark)

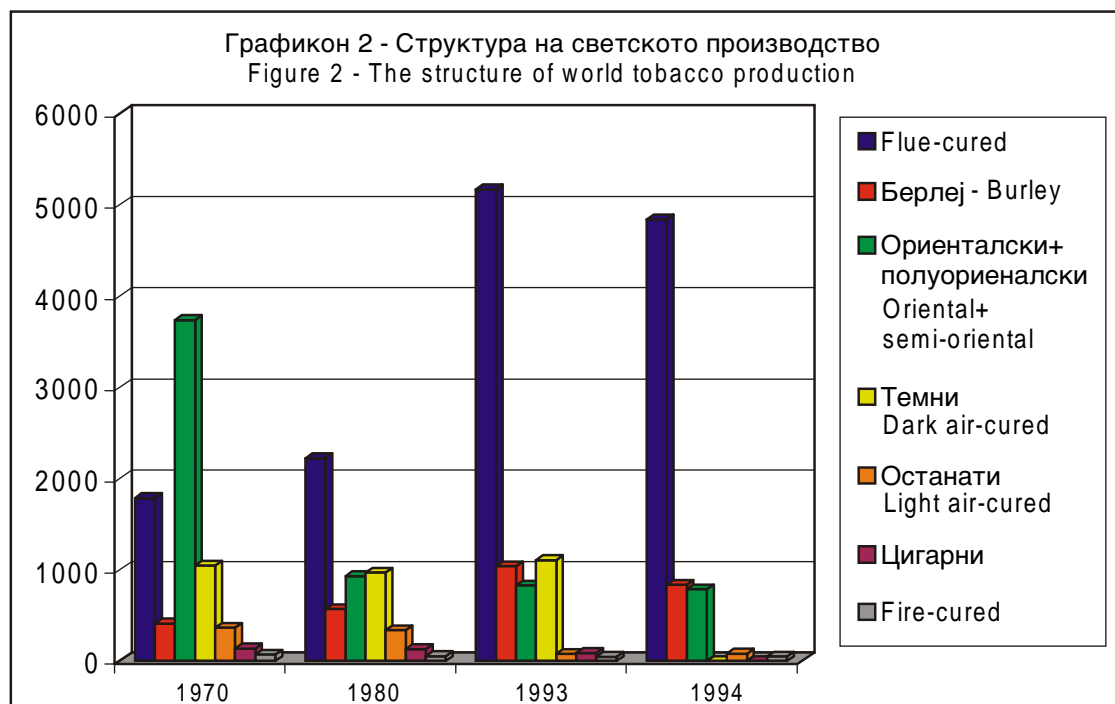
Ако ги погледнеме податоците што ја претставуваат структурата на светското производство презентирани во Табела 2 и Графикон 2, ќе констатираме дека во периодот на 70 тите години вирџинијата во вкупното производство учествувала со 39,3%, во 1980 година со 42,6% и во 1993, односно 1994 год, нејзиното учество достигнало повеќе од 70% (73%).

Што се однесува до останатите типови, берлејот во 1993 односно 1994 година учествувал со повеќе од 12%, а кај ориенталските тутуни забележана е тенденција на извесни зголемувања и намалувања.

Табела 2 - Структурата на светското производство
Table 2 - The structure of world tobacco production

Типови тутун Types	1970	%	1980	%	1993	%	1994	%
Flue -cured	1785	39,3	2219	42,6	5169	61,9	4836	73,4
Берлеј - Burley	410	9,0	566	10,9	1036	12,4	835	12,7
Ориенталски+ Полуориенталски Oriental+ Semi-oriental	3738	16,2	931	17,9	827	9,9	788	12,0
Темни Dark air-cured	1045	23,0	968	18,6	1102	13,2	-	-
Останати Light air-cured	364	8,0	336	6,5	78	0,9	80	1,2
Цигарни	135	3,0	131	2,5	87	1,1	-	-
Fire-cured	68	1,5	53	1,0	47	0,6	49	1,0
Вкупно - Total	4545	100,0	5203	100,0	8346	100,0	6588	100,0

Податоците се земени до 1993 год. од Завод за исхрана биља - Загреб, 02.02.1994 год. а за 1994 год. од Tobacco Journal-International - септември (октомври) 5/1994 год.

ВИРЦИНИЈАТА ВО СВЕТСКОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ТУТУН

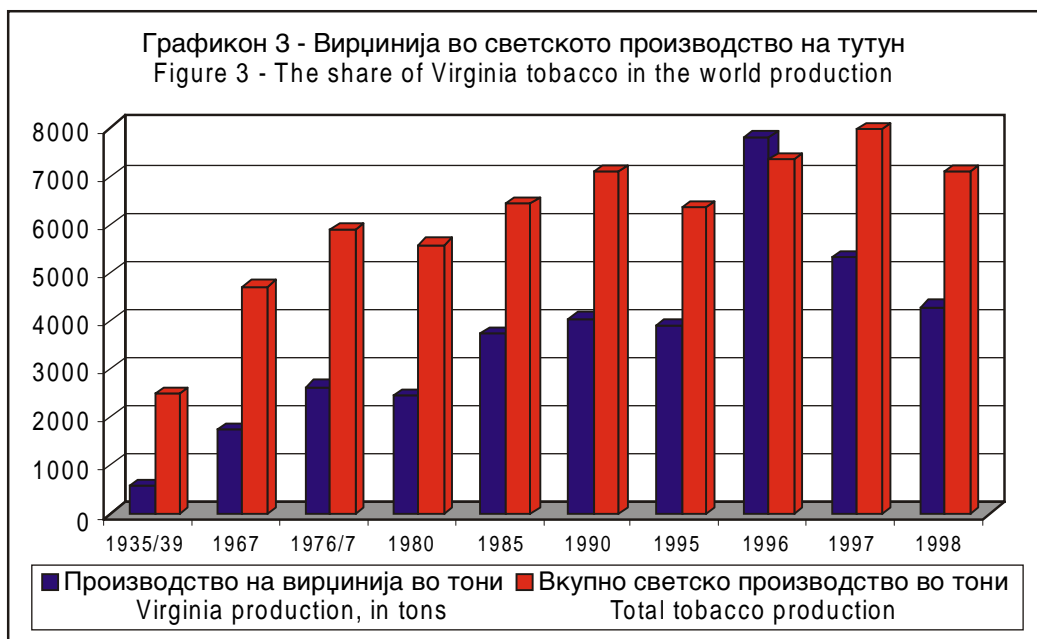
Во последниве години на светскиот пазар на тутун очигледна е тенденцијата на пораст и побарувачка на вирџиниски типови тутун. Токму затоа, перспективите на овие тутуни се значително поголеми во однос на претходниот период. Ваквата состојба доаѓа како резултат на нивната реализација од која

се остваруваат значителни извори од девизни приходи.

Најновите сознанија за производството на вирџиниските тутуни во светот, зборуваат за состојба на перманентни зголемувања и намалувања, а тоа го потврдуваат податоците презентирани во Табела 3 и Графикон 3.

Табела 3 - Вирџинија во светското производство на тутун
Table 3 - The share of Virginia tobacco in the world production

Години Crop	Производство на типот вирџинија во тони Virginia tobacco production, in tons	Индекс Index	Вкупно светско производство во тони Total world production, in tons	Индекс Index
1935/39	571,5	100	2496,1	100
1967	1750,0	306	4702,7	160
1976/7	2632,0	460	5892,0	200
1980	2455,0	430	5575,0	189
1985	3729,6	653	6433,2	218
1990	4036,4	706	7096,7	241
1995	3892,0	665	6354,9	216
1996	7784,6	837	7349,5	249
1997	5291,7	926	7975,3	271
1998	4287,1	750	7099,8	241
1995/98	4541,3	795	7194,9	244
%	63.12		100.00	

Од податоците презентирани во Табела 3 и Графикон 3 може да се забележи тенденција на осетно зголемување на производството на вирџинските тутуни во периодот од 1935/1939 година до последниве години за повеќе од 8 пати, или просечно за периодот 1995/1998 година за 7,95% пати. Во дадената временска серија најголемо производство вирџинијата постигнала во 1996 година, т.е 7784,6 тони. Процентуалната застапеност изнесува 63,12%.

Впрочем, не би смееле да кажеме дека зголемувањето на производството на вир-

џинските тутуни во значителна мера ќе го намали производството на ориенталските тутуни. Сепак, тие претставуваат реална ориентација во смисла на најцелисходно искористување на природните услови во земјата и приспособување според барањата на светскиот пазар. Ваквото зголемување се должи на учеството на вирџинските тутуни во харманите на масовото производство на цигарите вирџинија бленд и американски бленд. Во денешни услови, скоро 2/3 од светското производство на тутун отпаѓа на производството на вирџинската група тутуни.

ВИРѢИНИЈАТА ВО ПРОИЗВОДСТВОТО НА НА Р.МАКЕДОНИЈА

Потребите за воведување во производство на вирџинските типови тутун во Р.Македонија беа согледани кон крајот на четириесеттите и почетокот на педесеттите години, но тоа не се вклопуваше во тогашната концепција за идниот развој на тутунопроизводството.

Всушност, воведувањето на крупнолисните вирџински тутуни стана реалност во седумдесеттите години и оттогаш наваму нивното производство е сè поактуелно.

Впрочем, потребите на нашите фабрики за производство на цигари неминовно бараат производството на вирџински тутуни да добие што поголем подем на територијата

на нашата држава. Производството на овие типови тутун би ја комплетирало суровинската база на фабрикацијата за цигари од секаков тип и на тој начин нашата земја ќе стане рамноправен конкурент за овие типови тутун.

Р.Македонија, т.е нејзините поволни почвено-климатски услови, во секој случај, можат да создадат реална можност за брз и синхронизиран развој за производство на вирџински тутуни.

Податоците изнесени во Табела 4 и Графикон 4 го презентираат производството на типот вирџинија во Р.Македонија во временска серија од десет години (1989-1998).

Табела 4 - Производство на типот вирџинија во Р.Македонија
Table 4 - Production of Virginia tobacco in R. Macedonia

Година Crop	Производство на типот вирџинија во тони Virginia tobacco production, in tons	Индекс Index	Вкупно производство во Р.Македонија Total tobacco production, in Macedonia	Индекс Index
1989	1556	100	28770	100
1990	1366	88	17421	61
1991	1866	120	26915	94
1992	1520	98	26506	92
1993	1847	1190	24002	83
1994	1444	93	18862	66
1995	1054	68	15683	55
1996	1270	82	14958	52
1997	2055	132	25843	90
1998	758	49	30070	105
Просек Average	1474		22903	
%	6,4			

Од податоците за производството на типот вирџинија во Р.Македонија изнесени во Табела 4 и Графикон 4 можат да се забележат нерамномерни движења. Најголемо производство од 2055 тони забележано е во 1997 година, нешто помало производство од 1866 т.е. 1847 тони се забележува во 1991 и 1993 година, а најмало производство од 758

тони е постигнато во 1998 година. Просечното годишно производство на типот вирџинија во Р.Македонија изнесува околу 1500 тони. Ако, пак, ја погледнеме процентуалната застапеност, ќе констатираме дека истата се движи во границите од 5,5 до 8,5%. Оваа состојба потврдува дека домашното производство ги задоволува потребите на фабриките за

цигари само за 20%, а остатокот од 80% се надополнува од увоз.

Истражувањата во оваа временска серија недвосмислено покажуваат дека во Р.Македонија постојат оптимални почвено-климатски услови кои претставуваат солидна основа во идниот временски период производството на овој тип тутун да се одвива со нагласен растечки тренд.

Според тоа, во Република Македонија може да се произведува доволно квалитетна тутунска суровина од типот вирџинија. Овој заклучок претставува цврст аргумент за економската оправданост од понатамошно проширување на производството на тутун од типот вирџинија во нашата Република.

ЗАКЛУЧОЦИ

Производството на вирџинските тутуни во светот и во Република Македонија варира од година во година, во размери кои не можат да бидат само резултат од колебањата на природните фактори. Впрочем станува збор за инструменти на економската политика со која се определува значењето на тутунското стопанство во економскиот развој.

Врз основа на презентираната проблематика доаѓаме до следниве заклучни согледувања:

1. Светското производство на тутун во дадената временска серија (1900-1999 година) изнесува во просек 6.252 милиони тони. Во одредени години забележана е тенденција на пораст до 7.5 милиони тони, а најмало производство е постигнато во 1900-та година која се зема како база во однос на останатите години. Ваквото производство има голема улога во санирањето на економската состојба на многу домаќинства, што значи производството е развиено во пасивни (понеразвиени) реони, каде невработеноста е голема.

2. Во структурата на светското производство вирџинските типови тутун доминираат во однос на останатите тутуни. Нив-

ниот процент драстично се зголемува и достигнува околу 73%.

3. Денес скоро 2/3 од светското производство отпаѓа на производството на вирџинските тутуни. Ваквото зголемување е резултат на нивното учество во харманите на масовото производство на цигарите вирџинија бленд и американски бленд.

4. Досегашното искуство во одгледувањето на вирџинските тутуни претставува доволна гаранција дека на територијата на Р.Македонија постојат поволни почвено-климатски услови за помасово производство на оваа група тутуни. Нивното просечно годишно производство од 1500 тони ни оддалеку не ги задоволува барањата на домашната потрошувачка, затоа 2/3 од производството се надополнува од увоз.

На крајот од спроведените истражувања би наметнале генерален заклучок дека не само во светот, туку и во нашата Република може да се произведе доволно квалитетна тутунска суровина од вирџински тип. Впрочем, природните услови претставуваат цврста гаранција за понатамошно искористување на расположливите потенцијали и нашата земја од увозник на оваа барана тутунска суровина да стане извозник.

ЛИТЕРАТУРА

1. Анализи од остварените резултати во заедничкото работење на А.Д. "Југо-тутун" - Скопје.

2. Беака Х., 1970. Некои искуства во врска со одгледувањето на тутунот од типовите вирџинија и берлеј во Италија. Тутун 7-8, Прилеп.

3. Горник Р., 1971. Производство и обработка на крупнолисните тутуни вирџинија, берлеј, Столац 17, Скопје.

4. Георгиевски К., 1990. Тутун и тутун-

ски преработки со посебен осврт врз екологијата на тутунот.

5. Мицески Т., Стојаноска С., Ристески И., 1997. Некои економско-организациони аспекти за развој на фармерско производство на тутунот од типот вирџинија. 18-ти Симпозиум за тутун, Охрид.

6. Попоски Љ., 1987. Вирџинија у производњи потрошњи дуванске привреде СРМ. Тутун 5-6. Прилеп.

7. Попоски Љ., 1991. Тутунот во светот

и земјите во развој. Тутун 1-2, Прилеп.

8. Попоски Љ.,1992. Производство на тутун вирџинија во Р.Македонија (производство, понуда, побарувачка, производна организација и производни резултати). Советување одржано во Институтот за тутун, Прилеп.

9. Стојаноска С.,1999. Фактори кои

што го детерминираат производството и производната организација на тутунот од типот вирџинија во Р.Македонија. Докторска дисертација, Прилеп.

10. Тодоровски Б.,1987. Сортната структура на тутунот како битен фактор на развојот на производството на тутун во Југославија.

DYNAMICS OF THE VIRGINIA TOBACCO PRODUCTION IN THE WORLD AND IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

S. Stojanoska, K. Filiposki, L. Stojanoski*

Tobacco Institute-Prilep

**Faculty of economy - Prilep*

SUMMARY

In the last few years, the development of tobacco production in the world was characterized by important changes in the type structure, depending on the changes in usability value of certain tobacco products. It was recorded that oriental and dark tobaccos failed to keep up with the flue-cured Virginia tobaccos.

Presently, almost 2/3 of the world production belongs to this group of tobaccos. The increase of the Virginia tobaccos comes from the fact that they participate with the highest percentage in the mass production of the Virginia blend and American blend cigarettes.

The official start of the Virginia tobacco production in the Republic of Macedonia took place in the '70s, in the regions of Tetovo, Ohrid, Resen and Prilep.

Macedonia is able to produce a high quality tobacco raw enough to reduce the deficit and to completely satisfy the requirements of domestic production, under favorable nature conditions.

Therefrom, further increase of the Virginia tobacco production in our Republic will be fully justified from the economic point of view.

Author's address:

Dr. Snezana Stojanoska

Tobacco Institute- Prilep

7500 Prilep

Republic of Macedonia